

2018 ŐSZÉNEK IDŐJÁRÁSA

Szárazság és hosszú nyárutó

2018 ősze országsszerte az átlagnál melegebb, és a legtöbb helyen szárazabb időjárást hozott. A csapadék térbeli és időbeli eloszlásában azonban jelentős különbségek adódtak. A nyárias időt egészen szeptember végéig élvezhettük, és utána egy átmeneti hűvösebb időszakot követően októberben még egy hosszú vénasszonyok nyarával is kedveskedett számunkra az időjárás, mielőtt novemberben fokozatosan beköszöntött az igazi őszi, majd a hónap végén már télbe hajló idő.

Szeptember

Szeptember első napjait egy magassági hidegörvény határozta meg, mely eleinte Magyarországtól délnyugatra helyezkedett el, majd lassan átvonult felettünk. A hidegörvény áramlási rendszerében nedves, labilis légtömeg áramlott fölénk, így a csapadék zömmel záporok, zivatarok formájában érkezett, melyek legnagyobb számban a Dunántúlt érintették. Ott az egymást követő rendszerekből helyenként 100 mm-t is elérő vagy meghaladó csapadék hullott 4-5 nap alatt. Hegyeshalomban 1-jén 85,2 mm-t mértek, ami a hónap legnagyobb napi csapadékösszege lett. A Dunától keletre ugyanakkor csak 10-30 mm körül alakult az időszak csapadékösszege, ezen belül a Tisza mentén esett a legkevesebb eső. A csapadékeloszlásnak megfelelően 1-jén és 2-án keleten, délkeleten még kánikula volt 30-35 °C-os csúcsértékekkel, míg a nyugati határvidéken már napközben is csak 20 °C köré melegedett fel a levegő. A havi maximumot Pitvaroson mérték 2-án, ahol 35,2 °C-ot mutatott a hőmérő a legmelegebb órákban. Másnap, 3-án viszont keleten is mérséklődött a meleg, és másnap az ország nagyobb részén már 25 °C alatt maradt a hőmérséklet. 6-ára a hidegörvény elhagyta hazánkat, és ezt követően egy anticiklon telepedett térségünk fölé, ami egészen szeptember 22-éig meghatározta az

időjárást. Ennek köszönhetően szinte teljesen csapadékmentes időjárásban volt részünk, csak 14-én és 15-én fordult elő elszórtan zápor, zivatar egy gyenge, érintő hidegfront hatására. Az anticiklonos napokat sok nap-sütés jellemezte, és visszatért a nyárias idő. 6-ától sokfelé emelkedett 25 fok fölé a hőmérséklet délutánoként, sőt 12-én több helyen, az Alföldön pedig még néhány további napon is 30 °C körüli maximumok voltak. Emellett a minimumok is kifejezetten magasan, a legtöbb napon jócskán 10 °C felett alakultak. 22-én egy markáns hidegfront vetett véget véglegesen az elhúzódó nyárnak, amit 24-én egy újabb, még erősebb példány követett. Ezek ugyanakkor csak nyugaton és az északkeleti, keleti határvidéken okoztak kiadósabb, 10-20 mm csapadékot. 22-én még csak a Dunántúlon és északon, 24-én azonban már országosan 20 °C alá csökkentek a maximumok, sőt 25-én csupán 15 °C köré melegedett fel a levegő. A minimumok is jelentősen visszaestek. 25-én reggel már több helyen 5 °C alá hűlt a levegő, Zabarón gyenge fagy is volt. 26-ára virradóan pedig a hideg nyugalomba jutásával másutt is előfordult helyenként fagy, és Zabarón ekkor már -4 fokot mértek. Nem ez lett ugyanakkor a hónap leghidegebb napja, mivel a következő napokban lezajlott átmeneti, néhány fokos melegedést 29-én újabb hidegfront követte. Ebből az ország nagyobb részén egyáltalán nem volt csapadék, mögötte viszont 30-án reggel ismét előfordultak fagyok.

Zabaron $-4,2$ °C-ig hűlt le a levegő, és ez lett a havi minimum az országban. A hónap végi lehülés hatására a havi középhőmérséklet végül „csak” $1-2$ °C-kal haladta meg az átlagos értéket. A havi csapadék tekintetében jelentős különbségek adódtak, köszönhetően a hónap eleji hidegörvénynek. A Dunántúl legnagyobb részén átlag feletti csapadék hullott, csak a délnyugati határszélen maradt el az átlagtól a csapadékösszeg. A tájegység északi felén, valamint a Duna mentén a szokásos mennyiség $2-3$ -szorosa is összejött. Az ország keleti fele viszont egyöntetűen száraz volt, csak az északi hegyvidéken és a keleti határszélen voltak kisebb körzetekben átlag körüli értékek. A Tisza mentén csupán az átlagos érték harmada, fele hullott. A nagy eltéréseket jól szemléltette a két havi szélsőérték is: $3,8$ mm (Mezőkövesd) és $190,5$ mm (Gyenesdiás).

Október

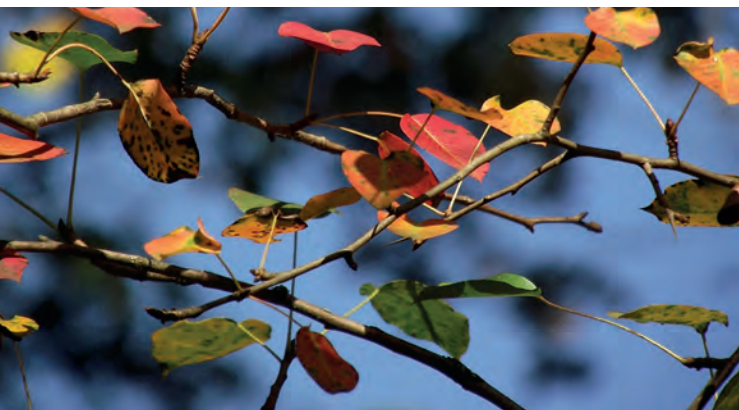
Október változékony idővel indult, ugyanis 7-éig több gyenge front is átvonult felettünk. Ezekből többször hullott csapadék, ám az ország döntő részén csupán rendre egy-két mm, egyedül 2-án fordultak elő 10 mm körüli csapadékösszegek az Északi-középhegység keleti részén. A hőmérséklet a hónap első napjaiban volt alacsonyabb, 2-án például csak 15 °C körüli maximumokat mérhettünk, az időszak végére azonban egyre többfelé érte el vagy haladta meg a csúcsérték a 20 °C-ot. A hajnalok viszont hűvösesek voltak, egy-egy na-

pon néhol gyenge fagyok is előfordultak. Szeptemberhez hasonlóan ezután egy hosszú anticiklonális időszak következett, amiben csak az ország felett 18-19-én, valamint 21-én átvonuló magassági hidegcseppek okoztak elszórtan csapadékot, jellemzően 5 mm körüli vagy az alatti mennyiségben. Érdekességképp megemlítendő, hogy 19-én helyenként zivatarok is kialakultak. Az anticiklonális időszak igazi vénasszonyok nyarát hozott, hiszen sokat sütött a nap, és a hőmérséklet délutánonként a legtöbb napon országosan 20 °C fölé emelkedett, sőt különösen az Alföldön többször mértek 25 °C körüli maximumokat is. Az éjszakák ugyan frissek maradtak, de a minimumok is emelkedtek néhány fokot a hónap eleji értékekhez képest. A 21-ei hidegcsepp vetett véget az enyhességnek, akkor egy napra országosan 15 °C alá esett vissza a hőmérséklet. Ezt követően ismét változékonyabb idő köszöntött be, több frontátvonulással. Az első, 24-én átvonuló hidegfront csak nyugaton, északnyugaton okozott jelentősebb csapadékot, de 28-án egy felettünk hullámot vető frontból a Nagykanizsa-Budapest-Miskolc vonal mentén több helyen előfordultak $15-25$ mm körüli mennyiségek. Ekkor mérték a hónapban a legnagyobb napi csapadékösszeget is, mely $36,2$ mm volt Murakeresztúron. Október hőmérsékleti szélsőértékei is ezekből a napokból származtak, ugyanis 25-én reggel reggel Zabaron $-4,2$ °C-ot mérték, míg a hullámozó front előoldalán 27-én Kübekházán elérte a csúcsérték a $27,3$ °C-ot (miközben északnyugaton nem volt melegebb $10-13$ °C-nál). A front mentén 28-án egy mediterrán ciklon jött létre, melynek előoldalán másnap országosan meghaladta a hőmérséklet a 20 °C-ot, az Alföldön több helyen a 25 °C-ot is, majd a hátoldalán 30-ára néhány fokos lehülés érkezett. Összességében október $2-2,5$ °C-os pozitív anomáliával zárt, míg a havi csapadékmennyiség mindenütt elmaradt az ilyenkor

1. ábra. A szeptember eleji zivataros napok bármelyik nyári helyzetnek beillettek volna, hiszen a Dunántúlon és a középső ország részben többfelé fordultak elő zivatarok, egyes helyeken több hullámban is. Így például Budapesten, ahol csak 1-jén 5 zivatarhullám vonult át, köztük egy gyakori lecsapó villámokat produkáló szupercellás zivatarral a kora esti órákban. (Molnár „Storman” Ákos fényképe, Viharvadászok Egyesülete / szupercella.hu)

szokásostól. Az déli, délkeleti megyékben helyenként az átlagos mennyiség negyede, ötöde hullott csupán. Csanádpalotán esett a legkevesebb (3,5 mm) eső, míg a Bükkben található Szentléleken a legtöbb (50,8 mm).

2. ábra. A hosszúra nyúló októberi vénasszonyok nyarában juthatott időnk gyönyörködni a száraz, gyengén szeles időnek köszönhetően sokáig látványos színekben pompázó természetben is (A szerző fotója)

November

November első felének időjárását a nyugat-európai ciklonok és a Kelet-Európa feletti tartós anticiklon közös áramlási rendszere alakította, melyben dél felől még mindig enyhe levegő áramlott fölénk. Így 15-éig az ország nagyobb részén minden nap meghaladta a 15 °C-ot a maximum-hőmérséklet, több napon pedig a 20 °C-ot is. Sőt, a hónap első három napján a keleti, délkeleti határvidéken még 24-25 °C köré melegedett fel a levegő. 1-jén Körösszakálón a 25,8 °C-ot is elérte a hőmérséklet, ami a legmagasabb érték lett a hónapban. Északnyugaton és északkeleten azonban már előfordultak tartós ködök is, aminek köszönhetően ezeken a tájakon akkor csak 8-13 °C körül tetőzött a hőmérséklet. 4-éig a minimumok is magasan, 10 °C körül alakultak, majd a fölénk érkező szárazabb levegő hatására visszaestek 2-7 °C köré, és főként keleten egy-egy napon gyenge fagy is előfordult. Érdemi csapadék ebben az időszakban nem hullott, egyedül 2-án esett a Nyugat-Dunántúlon 2-5 mm eső. A hónap közepén a kelet-európai anticiklon nyugatabbra helyeződött, és a peremén északkelet felől száraz, hideg, kontinentális légtömeg érkezett fölénk, ezért jelentősen visszaesett a hőmérséklet. 15-én és 16-án már csak 8-14 °C között alakultak a maximumok, az utóbbi nap reggelén pedig az ősszel először szinte az egész országban fagyott. A következő napokban tovább csökkent a hőmérséklet, a maximumok országsszerte 10 °C alá estek vissza, sőt 19-én és 20-án a Dunántúlon mindössze 0 és 5 °C közötti csúcsértékeket mérhettünk. A délebbre jutó hideg levegő időközben

mediterrán ciklonokat generált, melyek első példánya 18-án többfelé okozott csapadékot, nyugaton és északon többnyire havazás, másutt vegyesen hó és eső formájában. A Nyugat-Dunántúlon 19-én reggelre síkvidéken is hullott 1-3 cm hó, igaz ez napközben el is olvadt. Ekkor és 20-án már a következő ciklonból esett, és a délkeletről érkező enyhülés hatására egyre többfelé váltott esőbe a csapadék, de nyugaton még 20-án is volt havazás, havas eső. A ciklonok országsszerte 10-15 mm körüli csapadékot eredményeztek. A következő napok többnyire szürke, borongós és párás idővel teltek, éjjel-nappal 5 °C körüli hőmérséklet mellett. 25-én érkezett egy újabb mediterrán ciklon, ami országos esőt és kiadós csapadékot hozott. A legtöbb helyen 20 és 40 mm között alakult a ciklon teljes csapadékösszege, csak a déli országrész maradt el

3. ábra. November végén „levelet hozott a posta”, avagy megérkezett a tél fagyos üzenete (A szerző fotója)

ettől, így sokfelé mérséklődött az őszi szárazság. Bükk-szentkeresztben 26-án 35,2 mm lett a csapadékösszeg, ami a legmagasabb napi érték volt a hónapban. A ciklon hátoldalán északkelet felől ismét hideg levegő áramlott fölénk, ezért az esőt 27-én egyre többfelé havazás váltotta fel, de csak egy-két helyen maradt meg lepel – 1 cm hó. November utolsó két napja igazi téli időt hozott, reggelente immár országos faggal, nem egy helyen -5 °C alatti minimumokkal, és napközben is csak 0 °C körüli, 30-án több helyen kevéssel az alatti csúcsértékekkel. Zabarón 29-én reggel -12,1 °C-ot mértek, ami a hónap legalacsonyabb értéke lett. Bár a hónap közepi, és különösen a hónap végi lehülés sokat faragott a havi középhőmérsékleten, az még így is 1,5-2 °C-kal magasabb lett az átlagosnál. A havi csapadékösszeg az ország északi felén átlag körül vagy kevéssel afelett alakult, míg délen szárazabb volt a hónap a szokásosnál. A két szélsőérték 14,5 mm (Sátorhely) és 83,2 mm (Bükk-szentkereszt) volt.

HÉRINCS DÁVID